

MILOŠ ZELENKA, ANNA ZELENKOVÁ
Czeskie Budziejowice

TEORIE MEZILITERÁRNOSTI A LITERÁRNÍ KOMPARATISTIKA

Od roku 2005 probíhal na Filozofické fakultě Univerzity Konstantína Filozofa v Nitre pod vedením prof. Pavla Koprdu rozsáhlý projekt zaměřený na mapování světové komparatistiky, který se projevil v řešení dvou grantů *Koncepcie meziliterárnosti v porovnávací literárnej vede* (2005–2009) a *Medziliterárnost' pre doktorandský študijný program* (2009–2010). Výsledkem práce na těchto grantech, která navázala na aktivity Medzinárodnej Spoločnosti Dionýze Ďurišina, byl publikační výstup v podobě dvoudílné a velmi rozsáhlé publikace s názvem *Teórie meziliterárnosti 20. storočí I–II*.¹

Jde o komparativní projekt, založený na dlouholetém výzkumu, na shromažďování a překládání textů pocházejících nejen z evropské, ale i americké a asiatské provenience. Projekt byl podpořen praktickou potřebou vytvořit dostupný korpus metodologických statí, nezbytných pro doktorandské studium teorie a dějin meziliterárnosti. Je výjimečný tím, že představuje v česko-slovenském kontextu první pokus konfrontovat domácí literární vědu s výzkumy a metodami světové srovnávací literatury, protože publikace tohoto typu zde zatím chyběla. Můžeme také konstatovat, že jde vlastně o první soubor textů, věnovaný problematice meziliterárních koncepcí, které si kladou za cíl inovovat kategoriální aparát meziliterárnosti. V slovanském prostředí dosud vyšly jen antologie klasické literárněvědné komparatistiky a literární teorie; např. polské výběry H. Markiewiczze *Wspólczesna teoria badań literackich za granicą* (tom 1–3, Warszawa 1970–1973) a nejnovější *Antologia zagranicznej komparatystyki literackiej* (ed. H. Janaszek-Ivaníčková, Warszawa 1997). Rovněž ruské chrestomatie, které však vznikly již před více než dvaceti lety, neodrážejí poslední teorie meziliterárnosti. Navíc, pokud podobné výběry v minulosti vycházely, tak se ideologicky omezovaly na literární komparatistiku socialistických zemí jako např.

¹ Koprda, Pavol a kolektív: *Teórie meziliterárnosti 20. storočia I. Medziliterárny proces VI*. Nitra, Filozofická fakulta Univerzity Konstantína Filozofa v Nitre 2009, 540 s. ISBN 978-80-8094-625-8; Koprda Pavol a kolektív: *Teórie meziliterárnosti 20. storočia II. Medziliterárny proces VII*. Nitra, Filozofická fakulta Univerzity Konstantína Filozofa v Nitre 2010, 608 s. ISBN 978-80-8094-753-8.

sb. *Vergleichende Literaturforschung in den sozialistischen Ländern 1963–1979*, ed. G. R. Kaiser, Stuttgart 1980, nebo publikace *Dejiny literárnej komparatistiky socialistických krajín*, ed. K. Rosenbaum, Bratislava 1986. V případě *Teórií meziliterárnosti 20. storočia I–II* se nejedná o klasickou učebnicovou příručku s korpusem teoretických textů, ale o pečlivě sestavený výběr studií, které vycházejí z kategorie světové literatury jako východiskového pojmu literatury a také vědy o literatuře. Meziliterárnost se zde chápe jako metodologie dějin literatury, jako forma historické existence písemnictví samotného, která respektuje jeho rozmanitost. Z těchto rozdílů se však nevyvozovaly závěry o hodnotové a estetické převaze některého ze srovnávaných textů. Meziliterárnost vysvětluje individuální hodnotovost jevů z jejich vývojových zákonitostí a stává se metodologickou instrukcí, která ji semioticky interpretuje jako komunikační proces nekonečného označování jedněch jednotek a kódů druhými. Meziliterárnost jako nová oblast literární vědy vytváří specifický předmět zkoumání. Je jím úsek literárněteoretického myšlení, které zevšeobecňuje dějinný prostor a jeho vertikální pohyb od klasické kategorie národní literatury k literatuře světové jako ke konečné kategorii.

Tato nejnovější chrestomatie přinesla celkem 63 texty předních světových komparatistů (a v rámci nich i slovanských), kompozičně rozčleněných do 25 tematických oddílů podle jednotlivých disciplín, směrů a vývojových etap (např. předtieghemovská francouzská hegemonie, formalismus, Paul van Tieghem a počátky meziliterárnosti, historická poetika, americká škola a „nový historismus“, teorie světové literatury, meziliterárnost jako metodologie, dějiny slovanské meziliterárnosti, genologie, interkulturní studia, koloniální a postkoloniální výzkumy, latinskoamerická meziliterárnost, komparatistika a vývojové zákonitosti umění, imagologie, europocentrismus, jinakost a cestopisy, tematologie, překlad a literární kritika ad.). Jednotlivé texty prezentují literární komparatistiku jako jeden z prvních humanitních oborů, který vypracoval univerzální metodologii nejen pro zkoumání slovesnosti, ale i příbuzných disciplín jako jsou historiografie, kulturní antropologie, sociologie, politologie apod. Jak vyplývá z tematického a kompozičního nárysu antologie, více než dvě třetiny jejího rozsahu zabírá časový úsek posledních čtyřiceti až padesáti let, symbolicky zahájený vydáním první teoretické monografie slovenského badatele D. Ďurišina *Problémy literárnej komparatistiky* (1967). Vybrané texty proto odrážejí vývoj komparatistiky na počátku tohoto období od inovované vlivologie k recepční estetice, ke komparativní typologii výrazových prostředků umělecké exprese. V 90. letech poté dochází k intenzivnějšímu využití hermeneutiky a teorie intertextuality, aniž by se srovnávací literární věda musela vzdát svých morfologických (strukturálních) východisek. Jak je z textů zřejmé, tak se po přelomu století rozšiřuje předmět komparatistiky o mezioborová, transkulturní studia směrem ke kulturní antropologii a kulturologické kritice, přičemž stále zůstává dualismus intertextuální a kulturně-analytické linie meziliterárnosti. Spojujícím rysem obou linií se však stává vědomí rozmanité multikulturnosti světa, úsilí adekvátně reagovat na metodologický pohyb, jímž srovnávací literární věda nabývá charakteru „literatury absolutní“, která metodou, geograficky, oborově a národnostně překračuje ustálené hranice a rozšiřuje své poznávací hranice a horizonty. Zatímco první díl *Teórie meziliterárnosti* klade důraz až na výjimky (F. Sinopoli ad.) spíše na texty starší a tradiční, které komparatistiku považují za integrální součást nadnárodních literárních dějin s důrazem na historickou poetiku, druhý díl *Teórie meziliterárnosti* upřednostňuje stati, které komparatistiku chápou tematicky i metodologicky šířeji: jako formu dialogu směřující k pochopení jinakosti i vlastní identi-

ty, a především jako způsob „komparování“ ve smyslu specifického smyslu čtení a reinterpretace konkrétních textů.

Kolektiv autorů vedený itálistou P. Koprdu, který v slovenském prostředí nejméně výrazněji rozvíjí meziliterární odkaz D. Ďurišina a má rozhodující podíl na této dvoudílné publikaci, připravil reprezentativní vzorek světového komparativního myšlení 20. století od jeho počátků (F. Baldensperger, B. Croce, P. van Tieghem ad.) až po nejsoučasnější představitele jako jsou P. V. Zima, D. Perkins, M. J. Valdés ad. Nalezneme tu nejen „klasiky“ jako R. Wellek, H. H. Remak, C. Guillén, Z. Konstantinovič, ale i „inovátory“ jako S. Bassnettová, E. Miner, H. K. Bhabha, T. F. Carvalhalová, H. Dyserinck ad. Jsou tu přetištěny mj. i tři oficiální „zprávy“ o koncepci komparatistiky a o jejím směřování, které vznikly z podnětu AICL (Levin 1965, Green 1975, Bernheimer 1993). Pravděpodobně nejcennější jsou tematické bloky věnované imagologii (H. Dyserinck, D. H. Pageaux) interkulturním bádáním (G. Ch. Spivaková, S. Basnettová, E. A. Miner), koloniálním a postkoloniálním studiím (A. Césaire, A. Gnisci, W. Soyin, H. K. Bhabha ad.), které situují komparatistiku do pozice jisté „pangramatologie“ humanitních disciplín a vycházejí z předpokladu, že kontakt s „jiným“ má být pochopen a vysvětlen než analyzován a podroben kritice.

V antologii nechybí ani překlad dnes již klasické studie R. Wellka *The Crisis of Comparative Literature* (v českém překladu *Krise srovnávací literatury*, 1959), přednesené na II. světovém kongresu komparatistů v Chapel Hill, která otevřela celosvětovou debatu o nových cílech, metodách a předmětu srovnávací literární vědy. Samozřejmě by bylo možné uvádět jména, především slovanské komparatisty jako např. M. Ďurčinova, A. Ocvirka, B. Ničeva, J. Dolanského, J. Hvišče, J. Hrabáka ad., kteří se nedostali do výběru z důvodu omezeného rozsahu. Naopak je tu překvapivě zastoupena např. dosud méně známá polská komparatistika, která v posledním desetiletí zaznamenala rychlý vzestup. Její jediný zástupce B. Bakula ve svém příspěvku *W stronę komparatystyki integralnej* srovnávací literární vědě přiznává oborovou nezávislost, což umožňuje její metateoretický status. Komparatistika jako zprostředkovatel specifických vědeckých diskursů se má pohybovat na hraně rozmanitých kulturních řad a paradigmat jako jistý typ intelektuální reflexe. Podmínkou výběru textů slovanské i neslovanské provenience bylo vedle textové či jazykové nedostupnosti v česko-slovenském kontextu především míra originality z hlediska meziliterárnosti, tj. metodologická inovativnost meziliterárních výzkumů a také reprezentativní zastoupení všech badatelských oblastí. Přednost ve výběru dostaly tedy texty teoreticky koncipované, metodologicky koncepční, které se zásadně vyslovují k vlastnímu předmětu zkoumání, tj. k otázkám obsahu metod a definování smyslu meziliterárních srovnávacích studií. Zároveň je třeba kriticky upozornit, že nutnost rychle vydat rozsáhlou příručku vedla k jistému redakčnímu chvatu, k četným formálním nedostatkům, k překlepům a citační nejednotnosti. Často se texty přejímaly také z „druhé ruky“, tedy že nebyly přeloženy z originálu, ale z prvního a někdy jediného dostupného překladu, nejčastěji převzatého z románského kontextu. Tato skutečnost vyplynula z literárněhistorického zaměření Koprdu, který jako itálista má k románským literaturám přirozeně nejbližší.

Editorický kolektiv původně stál před dvěma možnostmi: buď podat historický přehled jednotlivých koncepcí, anebo antologii kompozičně uspořádat tak, aby představila „vnitřní“ členění meziliterárnosti podle parciálních předmětů výzkumu. Výsledkem byl nakonec „pragmatický“ kompromis – snaha prezentovat a charakterizovat etapy a zákonitosti vývoje meziliterárních teorií, ale také i tematicky přiblížit dílčí oblasti meziliterárního bádání,

keré by v knize zastupovali představitelé nejrůznějších vědeckých orientací, rozmanitých metod, škol a geografických regionů, a to i mimoevropských a mimoamerických badatelů. Tyto texty většinou pocházejí z pera komparatistů, kteří se významným způsobem účastnili mezinárodních slavistických sjezdů (od roku 1929) a participovali na činnosti AILC vzniklé v letech 1954–1955. Překvapí proto, že v antologii není představena „meziliterární“ typologická metoda historicko-geografického modelování M. Cornise-Popea a J. Neubauera, kteří v návaznosti na texty světově proslulého kanadského komparatisty Tótósyho de Zepetneka analyzujícího „postkoloniální“ středovýchodní Evropu mluví o tzv. ingresivní literární historii. Ta je totiž protikladná k imanentním národním dějinám, neboť prostřednictvím pluralistického diskurzu „mikrodějin“ a uzlových bodů, tj. kulturních a politických mezníků skládá a předkládá koexistenci lokálních kultur v rámci širšího areálu.

V publikaci se projevilo prolnutí diachronního a synchronního přístupu, což způsobilo, že někteří badatelé se v různých tematických oddílech objevili i vícekrát (samozřejmě s odlišnými texty). Právě proto je každý tematický oddíl uveden analytickou studií (napsanou zejména P. Koprdu), která charakterizuje konkrétní metodu meziliterárnosti, jednotlivé problémy, tendence a zařazuje i výběrovou bibliografii. Důležitou roli sehrává úvodní studie *Svet je rozmanitejší, ako ho vidí literárna veda* (s. 9–44), v níž Koprda definuje cíle a metody meziliterárních výzkumů, které musí respektovat rozmanitost a historičnost světa literatury. Podle něj bylo metodologickým nedostatkem všech předchozích koncepcí převádění „rozdílného“ na „totožné“, což omezovalo literární procesy na kontaktovou výměnu hodnot: „*Len si treba držať na pamäti, že za historickosťou sa skrýva diferenciacia, za diferenciaciou estetika vnímania krásna diela ako čítanie, videnie, nie pojmové rozumové uchopenie. Ak niekto zanedbá niektorý článok tohto reťazca, výsledný obraz literárneho procesu bude posunutý.*”² Koprda, tak jako předtím D. Ďurišin, vidí východisko z krizového stavu ve vytvoření teoretického aparátu, který by zobecnil interdisciplinární průnik „literárního“ s „neliterárním“ a který by vymezil pojmy jako podstata (forma), proces, vývoj, světová literatura apod. Obraz meziliterárnosti se tak stává obrazem (modelem) vzájemných hierarchizovaných vztahů, které zahrnují prolínání integračních a diferenciacních tendencí všech meziliterárních kategorií od textových po nadtextové jako např. meziliterární společenství a meziliterární centrismy. Světová literatura jako ustálená kategorie se spíše proměňuje v pohyblivý fenomén světovosti, který znamená otevřenou formu receptivity, formu šíření externěkontakto- východních činitelů podmiňujících interkulturní povahu „meziliterární sítě“.

Jestliže Ďurišin své nejznámější práce systematicky s ohledem na intenzivnější recepční ohlas dával překládat do světových jazyků, rovněž Koprda své italistické zaměření projevils tím, že do italštiny převedl rozsáhlou studii *Per una maggiore teoricita della scienza interletteraria: Veselovskij, Žirmunskij, Wollman, Mukařovskij, Ďurišin*³ (v českém překladu *Více teoretičnosti do teorie meziliterárnosti: Veselovskij, Žirmunskij, Wollman, Mukařovskij, Ďurišin*). V této stati Koprda podle vlastních slov „*sa usiluje pridržať vývinu teorie*

² K o p r d a, Pavol: *Svet je rozmanitejší, ako ho vidí literárna veda*. [In:] P. K. a kolektív: *Teórie medziliterárnosti 20. storočia I. Medziliterárny proces VI*. Nitra 2009, s. 39.

³ K o p r d a, Pavol: *Per una maggiore teoricita della scienza interletteraria: Veselovskij, Žirmunskij, Wollman, Mukařovskij, Ďurišin*. [In:] P. K. a kolektív: *Teórie medziliterárnosti 20. storočia II. Medziliterárny proces VII*. Nitra 2010, s. 15-82.

meziliterárnosti ako vývinu pojmosloví jednotlivých autorov”⁴. Proto přibližuje teoretické postoje slovanských literárních teoretiků a názorně ukazuje, jak se utvářelo jejich proměnlivé pojetí slovanské kulturní jednoty a z toho vyplývající poznání kategorie světové literatury. Podle Koprdu Veselovskij svou historickou poetikou položil všelidské základy literatury chápané jako cesta národů ke svým dějinám, Žirmunskij „světovost” literatury spatřoval v typologických analogiích mezi literárními formami vzdálenými v čase i v prostoru. Wollman, Mukařovský a Ďurišin poté v návaznosti na ruský formalismus zpochybnili jednotku národní literatury jako východiskovou, protože „národ” v slovanských dějinách málokdy splýval se státem a v procesu formování slovanské geneze se tudíž uplatňovaly integrační, ale i dezintegrační tendence. Tito teoretici – každý jiným způsobem – zformovali svou představu o meziliterárním procesu a světové literatuře jako o esteticky a axiologicky zákonité komunikace mezi rozdílnými literárními celky bez ohledu na jejich etnos, rasu, původ i subjektivní hodnotu.

Třeba zdůraznit to, že *Teórie meziliterárnosti 20. storočia I–II* představuje v českém a slovenském kontextu unikátní práci, která řadu běžně citovaných autorů poprvé přeložila až nyní. Např. v slovanském prostředí ovlivnil francouzský komparatista van Tieghem svou koncepcí generální literatury množství badatelů a jejich žáků (F. Wollman, K. Krejčí, A. Hergešić, M. Bakoš ad.). Ti však jeho tvorbu až na výjimky (A. Ocvirk) znali jenom zprostředkovaně, anebo torzovitě z těžko dostupných originálů. Koprda hájí van Tieghema a připomíná, že jej vnímáme přes Wellkovy výhrady k tomu, že francouzský badatel završil geneticko-kontaktovou vlivologii. Ve skutečnosti z hlediska meziliterárnosti van Tieghem důrazem na kategorii vlivu anticipoval recepční povahu literárního procesu a svou „generální literaturu” postavil na typologických analogiích a nikoli na stopování kontaktů. Podle Koprdu van Tieghem svými úvahami o periodizaci literárních směrů a specifickém srovnávacím pojmosloví otevřel cestu k nastolení problémů, jimiž se systematicky zabývala moderní komparatistika druhé poloviny 20. století. Na druhou stranu v třetí kapitole spisu *La littérature comparée* (1931) zasvěcené meziliterárním dějinám, která je zde přetištěna, van Tieghem v návaznosti na francouzskou školu počátku 20. století odmítl meziliterárnost jako nástroj shody mezi národy s tím, že podmínkou porozumění se musí stát respektování rozdílů a národních individualit, tedy intuitivně postuloval interkulturní princip mnohosti v jednotě.

Antologie zároveň analyzuje přínos slovanské literární komparatistiky (v období od Veselovského, V. M. Žirmunského až po Z. Konstantinoviče a D. Ďurišina), která postupovala od geneticko-kontaktových postupů k typologii a propojovala filozofické podněty (hermeneutika, fenomenologie, strukturalismus) s genologií a historickou poetikou. Právě srbský komparatista Z. Konstantinović (působící v Rakousku), z jehož monografie *Vergleichende Literaturwissenschaft: Bestandsaufnahme und Ausblicke* (1988) antologie uvádí stať *Podiel slovenskej školy*, vyzdvihuje Ďurišina za rozpracování ontologických aspektů meziliterárního procesu (komparativní aplikace strukturální metody) a považuje jeho výzkumy za jeden ze čtyř hlavních pilířů světové teorie meziliterárnosti 20. století (vedle francouzské, americké a ruské školy). Ďurišin totiž rozvinul na konci 20. století česko-slovenskou teorii meziliterárnosti, ve které vyšel v návaznosti na F. Wollmana ze strukturálních východisek k semiotice jako k univerzální metodologii kultury a také k teorii recepce

⁴ K o p r d a, Pavol: *Miesto zhrnutia*. [In:] Tamtéž, s. 13.

a intertextuality. V Ďurišinově pojetí nesměřuje meziliterární výzkum k určení estetických či individuálních hodnot konkrétního artefaktu, nýbrž: „*Medziliterárnosť je dedičom štrukturalizmu, teda estetično v nej platí v miere, v akej možno pripísať krásu (estetickú funkciu, normu a hodnotu) štruktúre (vývojovému radu).*”⁵ Medziliterárnosť tedy vzniká v procese interpretace, jednak existuje v podobě historické (vývojové) struktury, kterou lze anticipovat v každém jevu literárního procesu. Ďurišinovo členění meziliterárních procesů na meziliterární společenství (celky založené na jazykově-etnických kritériích) a meziliterární centrismy (celky založené na geograficko-administrativních kritériích) znamenalo formování nového odvětví literární vědy, které se vytvářelo v rámci interdisciplinárních hranic literární teorie, lingvistiky, kulturologie, etnologie, estetiky, zejména však ekonomiky a politické geografie a také zaměřeného na teorii a dějiny světové literatury. Zároveň bylo výrazem Ďurišinoва metodologického přesvědčení o definitivním rozpadu tradiční komparatistiky zabývající se kontaktologií a typologickými vztahy.

Můžeme také uvést, že jistou kuriozitu tvoří přetištění zapadnuté stati jednoho ze zakladatelů estetického strukturalismu J. Mukařovského s názvem *K dnešnímu stavu a výkladům srovnávací vědy literární* (1967), který svou koncepci vývojové imanence budoval výhradně na interpretaci bohemik a přesahy z jedné národní literatury do druhé považoval za nežádoucí. Mukařovský ještě v 30. letech 20. století paradoxně tvrdil, že srovnávací metoda je možné uplatnit pouze v lingvistice a komparatistiku v podstatě spojoval s pozitivistickou folkloristikou. Jedná se tedy o jediný text z oblasti teorie komparatistiky od tohoto světoznámého strukturalisty, který až koncem 60. let uznal srovnávací literární vědu jako samostatnou disciplínu s vlastním předmětem a metodami a který tak legitimizoval tento typ zkoumání slovesných textů až v době, kdy se už sám nehlásil ke strukturalismu z politických důvodů. Jeho kolega z Pražského lingvistického kroužku René Wellek, který je zastoupen vedle již připomenuté *Krize srovnávací literatury* dalšími dvěma texty: *Názov, podstata a dejiny porovnávacie literatury* (1970) a *Pád literárnej historie* (1982) naopak jako komparatista dosáhl světové proslulosti, protože dokázal ideálně spojit impulsy pražského strukturalismu, německého neoidealismu (W. Dilthey), americké Nové kritiky a husserlovsko-ingardenovské fenomenologie. Obdobně Frank Wollman, který zahajuje tematický blok *Slavistika ako vedný odbor medziliterárnosti* svou známou studií *Generální literatura, její funkce světová a mezislovanská* (1968) vycházel z funkcionalismu a fenomenologického chápání tvaru, přičemž jeho koncepce eidologie znamenala tvaroslovně vymezený výzkum žánru a literárního druhu s přihlédnutím ke genetickým vlivům a typologickým analogiím. Wollmanovo pojetí generální literatury označovalo empiricky průkaznou strukturní celistvost, zjištěnou v konkrétním, kulturně-historickém areálu, tj. vývojový mezičlánek mezi národní a světovou literaturou.

Význam celého projektu a následné knižní publikace spočívá zejména v tom, že dokázal z interdisciplinárního pohledu kriticky analyzovat a zmapovat současný stav srovnávací literární vědy, jednotlivé teoretické práce, směry a školy. Zejména texty z přelomu 20. a 21. století potvrzují definitivní ústup formalisticko-strukturálních teorií a naopak nástup intertextuálních a kulturologických výzkumů. Tento metodologický pohyb je však spojen s obavou, aby si srovnávací studia uchovala filologický kontakt s konkrétním textem. Rozsáhlá antologie, kde úvodní teoretické kapitoly vystupují jako zasvěcený průvodce po la-

⁵ K o p r d a, Pavol: *Medziliterárny proces IV*. Slavica. Nitra 2003, s. 70.

byrintu současné světové komparatistiky, se nepochybně stane inspirativním zdrojem pro empirickou literárněhistorickou praxi, která stále častěji přesahuje uzavřený rozměr národní literatury. Celkově se ukazuje, že teorie meziliterárnosti většinou vznikaly ve slovanském prostředí a na materiálu slovanských literatur, ale jejich vývoj byl z hlediska vymezení předmětu a hledání nových metod paralelní se západní literární komparatistikou. V této chrestomatii se originálně spojuje vědecké poznání s praktickými pedagogickými cíly. Podoba encyklopedické publikace zahrnující základní studijní texty a rozsáhlé doprovodné komentáře z ní tak vytváří širokou metodologickou bázi, která může podpořit komparatistický výzkum na většině humanitních a společenskovedních univerzit ve slovanské střední Evropě.

Teorie meziliterárnosti a literární komparatistika

Studie informuje o rozsáhlém komparativním projektu nazvaném *Teorie meziliterárnosti 20. století I–II* slovenského literárního vědce Pavla Koprdu, který s kolektivem slovenských badatelů připravil stejnojmennou dvoudílnou publikaci. Ta je výjimečná tím, že v česko-slovenském kontextu představuje první pokus konfrontovat domácí literární vědu s výzkumy a metodami světové srovnávací literatury. Nejedná se o klasickou antologii, ale o pečlivě sestavený výbor studií zaměřených na teorii meziliterárnosti a kategorii světové literatury. Meziliterárnost se zde chápe jako metodologie dějin literatury, jako nová oblast literární vědy, která zevšeobecňuje teorii a praxi světové literatury. Dvoudílný projekt uvádí monografická studie P. Koprdu, která kritizuje meziliterárnost chápanou jako kontaktovou výměnu hodnot a násilné převádění „rozdílného“ na „totožné“. Koprda zde definuje cíle a metody meziliterárního výzkumu 20. století, který musí respektovat rozmanitost a historičnost světa. Publikace poté přináší více než 60 textů předních světových komparatistů členěných podle disciplín, směrů a vývojových etap (např. předtieghemovská francouzská hegemonie, formalismus, P. van Tieghem a počátky meziliterárnosti, historická poetika, americká škola, teorie světové literatury, slovanská meziliterárnost, genologie, interkulturní studia, koloniální a postkoloniální výzkumy, komparatistika a umění, latinskoamerická komparatistika, imagologie, cestopisy a jinakost, tematologie, translátologie, europocentrismus ad.). Význam projektu spočívá v tom, že se stane konkrétní inspirací pro nadnárodní literární historii.

